

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

*Клименко І.В., аспірант
astordov@gmail.com*

*Науковий керівник: Мордовцев О.С., к.еко.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

В умовах зовнішньополітичної нестабільності і превентивних заходів забезпечення економічної безпеки підприємств паливно-енергетичного комплексу (далі ПЕК) є одним з найбільш значущих і важливих на всіх рівнях господарювання. Основною метою розробки механізму забезпечення економічної безпеки таких підприємств буде запобігання та мінімізація можливих збитків, створення умов для розвитку функціонуючої системи [1]. Досягненню цієї мети сприятиме своєчасне виявлення негативних факторів і загроз внутрішнього і зовнішнього середовища, ефективне використання ресурсів.

Отже, характеристика механізму економічної безпеки пов'язана з такими поняттями як:

- умова-середовище, в якому здійснюється забезпечення економічної безпеки;
- фактор-причина, рушійна сила, здатна вплинути на результати господарської діяльності;
- захищеність-здатність збереження якісного виконання цілей і завдань в умовах впливу негативних факторів;
- збиток-погіршення або втрата властивостей об'єкта [2].

Економічна безпека підприємства характеризується складністю, багатогранністю, що призводить до обмеженості використання того чи іншого методу оцінки її рівня.

Використання тільки математичних моделей не дозволяє цілком оцінити економічну безпеку підприємств паливно-енергетичного комплексу, так як окремі її елементи не піддаються формалізації. Отже, як і раніше актуальним залишається використання комбінацій різних підходів до оцінки рівня економічної безпеки господарюючого суб'єкта.

Для виявлення орієнтирів слабких і сильних сторін підприємства важливим є оцінка зміни показників з отриманням кінцевого результату [3], тобто рівня економічної безпеки господарюючого суб'єкта.

Для того щоб управляти економічною безпекою, необхідно мати певний зразок, порівняння з яким дозволить зробити висновок про поточний рівень економічної безпеки підприємства і прийняти відповідні управлінські рішення, що обумовлює застосування методу інтегральної оцінки економічної безпеки.

Порівняльний аналіз методичних підходів до оцінки економічної безпеки підприємств дозволив виявити ряд недоліків, зокрема: підміна оцінки економічної безпеки фінансової, відсутність порогових значень для отримання об'єктивних висновків про рівень економічної безпеки, переважна зосередженість на оцінці корпоративних ресурсів. Дані недоліки були нівельовані в пропонуваному методичному підході, що полягає в застосуванні до оцінки рівня економічної безпеки підприємства декількох методів:

- індикаторного – для проведення розрахунків індикаторів економічної безпеки внутрішнього середовища підприємств ПЕК, їх позиції в мережі та параметрів мережевої взаємодії;
- інтегрального-для визначення рівня внутрішньої економічної безпеки компанії ПЕК, позиції підприємства в мережі і впливу параметрів мережевої взаємодії на рівень його економічної безпеки;
- експертних оцінок – для виявлення факторів мережевої взаємодії, що впливають на економічну безпеку підприємств ПЕК;
- бально-рейтингового-для визначення значущості (вагових коефіцієнтів) індикаторів економічної безпеки.

Економічна безпека підприємств паливно-енергетичного комплексу безпосередньо пов'язана з пріоритетами розвитку країни і регіону, в якому здійснюється їх виробнича діяльність, так як паливно-енергетичний комплекс є предметом особливої уваги у час війни.

Сучасні тенденції умовності кордонів фірм обумовлюють визначення комплексної економічної безпеки підприємств ПЕК, що враховує, крім факторів захищеності, матеріальної забезпеченості і розвитку, тип сформованих економічних взаємин. Рівень економічної безпеки внутрішнього середовища дозволяє оцінити компанію в розрізі наявних у неї ресурсів і потужностей, так як для підтримки вигідного становища в мережі, забезпечення можливості впливу на учасників мережевої взаємодії, підприємству необхідно володіти цінними для них ресурсами. Підприємства ПЕК в мережі може мати макро-або мікропозицію, що залежить від його галузевої приналежності.

Нафтогазовидобувні компанії займають макропозицію в мережі, так як навколо них концентруються інші господарюючі суб'єкти, чия діяльність прямо або побічно визначають і координують підприємства нафтогазовидобутку. Відповідно, решта компаній матимуть мікропозицію в мережі та інші індикатори, що її оцінюють.

Ефективність мережевої взаємодії підприємств ПЕК можна оцінити за впливом факторів галузевої кооперації, технологічного ризику, війни та інституційних факторів на їх економічну безпеку. Дані фактори являють собою синергетичні ефекти, одержувані від міжфірмового співробітництва, виявлені на основі експертної оцінки ступеня їх важливості в забезпеченні економічної безпеки.

Отримані результати діагностики економічної безпеки внутрішнього середовища підприємства ПЕК і його позиції в мережі, що представляють собою комплексну економічну безпеку, служать основою для прийняття відповідних управлінських рішень щодо ліквідації виявлених негативних тенденцій і загроз, а також щодо підвищення позиції фірми в мережі (у разі слабкої або середньої позиції) або її зміцненню.

Запропонований методичний підхід дозволяє розширити уявлення про превентивні заходи у вирішенні проблем забезпечення економічної безпеки підприємств ПЕК, відобразивши отримання переваг їх мережевої взаємодії, що сприяють нейтралізації сучасних ризиків і загроз, реалізації можливостей на основі синергії наявних потенціалів, а також створює основу для розробки комплексного інструментарію діагностики та забезпечення корпоративної економічної безпеки в паливно-енергетичному комплексі.

Література.

1. Суходоля О.М., Харазішвілі Ю.М., Бобро Д.Г., Сменковський А.Ю., Рябцев Г.Л., Завгородня С.П. Енергетична безпека України: методологія системного аналізу та стратегічного планування : аналіт. доп. Київ: НІСД, 2020. 178 с.
2. Щуров І. Методологія системної трансформації енергетичного сектора національної економіки в умовах енергетичного переходу. Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут». 2022. №23. С. 90-95.
3. Павленко І. Оцінка енергетичної надійності країн Європейського союзу. Економіка і організація управління. 2020. № 1 (37). С. 28-38